

Catalunya Artística

ANY II.—BARCELONA, 14 NOVEMBRE 1901.

75

Núm. 75.

15 céntims.

MESTRES JOVES

SEBASTIÀ RAFART

DIRECTOR DE LA SOCIETAT CHORAL «EUTERPE DE CLAVÉ».

El Crepúscol dels Deus.

ULTIMA JORNADA DE LA GRANDIOSA TETRALOGIA DE RICART WAGNER («L'ANELL DEL NIBELUNG»).

I

INTRODUCCIÓ.

Si'l públich conegués ja *L'Or del Rhin*, primera jornada de la célebre Tetralogia, podríem empèndrer una tasca molt més important que la present, de més positius resultats, y fins complerta del tot per tots conceptes, ja que tindriam en nostre favor un gran apoyo que'ns facilitaria lo poguer acompanyar al lector pas á pas per entremitj de la xarxa musical teixida ab els temas que integran la partitura del *Crepúscol*, ó siga sa acció musical; mes, en las actuals circumstancies, y ab la impossibilitat de ferne, dintre de la concisió y breuetat que havém de donar á nostre treball, un estudi temàtic, ja que aquest ens portaria la imprescindible necessitat de recular cap al *Siegfried*, *La Walkyria* y *L'Or del Rhin*, deixém de ferho, y ens concretarém á dar com á petit exordi que l'arrodoneixi, una petita noticia ó explicació sobre el *Drama musical de Wagner*, cosa aquesta, que si bé s'ha fet moltíssimas vegadas per personas de més competencia y autoritat que nosaltres, no está may de més, en nostre concepte, tornarhi, puig sempre trobarém gran majoria de públich que ignora per complert els fonaments sobre que descansa l'Art Wagneriá, y fins molts d'altres que pretenent conéixels, el jutjan de molts y molt erradas maneres. Uns no veuen més que música... música, ó bé (sense compèndrer per qué) que la orquesta no para may y's manté en un ple continuo; altres hi veuen acorts nous y bonichs... y molta armonia, y també'n trobarém (aquets son els *intelligents*) bastants que hi troban temas... temas... que aplican á lo que'ls sembla bé y may á lo que real y verdaderament representan. A evitar tots aquets prejudicis y definicions erróneas es á lo que ten-deix nostre treball, que ja per adelantat confesém que no es lo suficientment extens, però aleguém, pera nostre descárrech, que no podém fer altra cosa, dintre de la concisió y breuetat, que com havém dit avans, desitjém imprimirli, ja que creyém que aixis será bon xich més comprensible, puig per ferho d'una manera complerta seria cuestió d'un verdader estudi temà-

tich, y ens resultaria enfarfegat y fins penós per qui ho llegiria.

II

SOBRE'L DRAMA MUSICAL WAGNERIÁ.

En la primera part de la Tetralogia, *L'Or del Rhin*, s'hi troban els elements musicals primitius, que forman, per dirho aixis, el verdader fonament de l'acció musical de l'obra sencera, ja que aquets elements son l'origen ó punt de partida pera formarne uns altres com ells primordials que van apareixent en els transkurs del drama.

Aquets elements s'anomenan *leidmotifs* y son la fundamental de la Música Wagneriana.

Els *leidmotifs* no sempre venen aplicats á una acció real, present ó subjectiva, sinó que molts vegadas apareixen ab certa inconexió aparent, però necessaria pera indicar una consecuencia ó acció futura. Els *leidmotifs* son formas musicals de las que se'n origina un ordre d'elements musicals abstractes (ab el sentit de que no forman part constitutiva de l'acció real ó present), que reapareixent, modificantse, enlassantse entre si, ó bé desenrotllantse amplia y grandiosament, ens revelan y'ns reflexan un altre ordre d'elements que no son musicals, sinó plástichs y fins á cert punt imaginaris, ó sigan els que en el trascurso del drama no veyém ni podém véurer per no cábrer en las taulas d'un teatro, sinó que ab nostre criteri y intuició artistichs, ajudantnos á la vegada nostra percepció psíquica-filosófica, estém obligats á distingirlos y compèndrels com á complement llógich y racional de las accions y fets que veyém desenrotllarse damunt l'escenari, tant es aixis, que molts vegadas no havém de véurer ni sentir al temps present ni lo que fa ó diu un personatge cualsevol del drama, sinó que, ab ajuda de la música que serveix pera complementar lo ideal d'ell, havém de dirigir nostres sentits envers la causa originaria y la finalitat y consecuencia dramáticas de las més petites accions d'aquell personatge.

Ja sabém tots que un actor, en l'escenari, es impossible que ho digui, fassi ó ho recordi tot, detalls, paraulas y accions presents, passadas y futuras, mes prenent á la música com á element ideal complementari, dintre l'Art Wagneriá trobém sempre que lo que no diu ni fa l'actor ens ho dona á compèndrer la música ab l'encreuament, enlassament y desenrotllo dels temas que vesteixen y brodan las escenas musi-

cals y envolcallan als personatjes dramàtics ab un núvol de sons musicals que continuament recordan ó anuncian l'antecedent ó la consecuença de sas accions y paraulas, que nosaltres havém de compèndrer ab el coneixement de la música, ja que no son altra cosa que parts ó concepcions complementaries d'un tot grandiosament psicològich que no existeix en el drama vist escènicament, sinó en el fondo del esperit ó essencia abstracta dels personatjes tots d'ell; á aixó es degut el mot de *música filosòfica* que s'ha dat á la wagneriana, y en ella, sapiguda l'acció dramàtica, se sab també, ó pot deduhir-se lògicament; la musical ab sols que l'ohient se fisci ab els temas y son enllás ab altres y tenint compte de poguer recordar sempre en quin moment dramàtic apareixen per primera vegada, essent aixó fins á cert punt necessari, ja que ab ells se forma el verdader drama musical.

Pera fer més comprensibles y demostrar practicamente els conceptes qu'acabém d'exposar, analisarem alguns dels temas ó *leidmotifs* dels noranta principals que figuren en la Tetralogia.

«Siegfried» te quatre temas diversos que serveixen pera representar-lo de quatre diferents maneres d'ésser ó acepcions individuals dramàtiques.

Siegfried noy;

Siegfried welsa (que molts equivocadament el prenen per el del *Siegfried héroe*),

Siegfried hereu de la espasa, y

Siegfried héroe.

Tema de Siegfried noy.—Aquest tema s'origina del de la «Walkyria», ab una contracció rítmica, y son final es una contracció del final del tema del *hereu de la espasa*.

Al originarse aquest tema del de la «Walkyria», es per imprimirhi sempre la idea de que «Sieglinga», mare de «Siegfried», fou protegida y amparada per «Brunhilda», qui avans de nàixer «Siegfried», li doná el nom que porta, y son final, en el que hi veyém el germen del *hereu de la espasa*, serveix pera indicar, dins la personalitat del *noy* que representa, al futur héroe que ha d'empunyar la espasa divina *Notlung*.

Tema de Siegfried welsa.—S'origina en sas primeras notas del tema de la espasa de *Notlung*, enlassantse ab el final del del *hereu de la espasa*, que's repeteix ab una lleugera transformació, y son final porta l'origen del futur tema de la *Redempció per l'amor*.

Las dugas primeras parts d'aquest tema, volen indicar que «Siegfried», de pura rassa welsa, es qui pot y deu empunyar la espasa divina, forjantla de nou, que sols á ell está destinada, y'l final serveix pera anunciar la missió que'l welsa ha de cumplir, de lliurar al món de la maledicció de l'amor que proferi el *nibelung Alberich*.

Tema del hereu de la espasa divina.—Está format pe'l tema sencer de la espasa, allargat ab un apèndix ó final que puja cap al agut d'una manera brillant. El sentit filosòfich d'aquesta terminació, ve de cuan «Siegmund», á qui «Brunhilda» anuncia sa próxima mort (segón acte de *La Walkyria*) comprenent la poca virtut que tenia la espasa qu'empunyava, la dirigí contra «Sieglinga» pera posar fi á las dugas vidas qu'ella possehia, la seva y la de son fill, encara no nascut, y serveix per indicar que'l verdader hereu de la espasa es aquell que avans de nàixer fou amenassat de mort per ella mateixa, y que un jorn ha de conquerirla forjantla de nou.

Tema de Siegfried héroe.—Es el mateix que'l del *Siegfried noy* suprimint la nota final, y en lloch de presentársens melòdicament y ab son sagell alegre y joganer característich, que retrata perfectament el caràcter irreflexiu y l'ardidesa del noy, ara se'ns presenta armonisat y ab un caràcter grave y reposat, indicant la transformació que en son ésser ha experimentat el noy d'avans, esdevingut home y afirmant sa personalitat heroica.

Aquets son els temas principals de «Siegfried», com no son ells els sols que provenen d'altres temas. Expliquemne alguns més.

Tema del Crepúscol.—S'origina del de las «Nornas», y ve á ésser el mateix á la inversa, ó siga modificant son moviment: el de las «Nornas» es ascendent, y'l del *crepúscol* es descendent. La profecia del fatal *crepúscol* la feu «Erda» (La terra) pujant de las profunditats de son si envers als *Deus*, y'l *crepúscol* es l'enderrocament del palau diví y desaparició de las rasses divinas, ó siga, un verdader dalt-á-baix.

El tema de *Siegfried welsa*, té marcada semblansa ab lo de la *maledicció de l'anell*. Aquesta semblansa té per objecte significar la idea de que «Siegfried», lliure per son origen del poder de dita maledicció, es qui precisament ha de lliurar al món d'ella, cual missió li veurém cumplir inconcientment, ja que la rassa welsa

fou criada pera lluytar contra'l treball de destrucció d'«Alberich».

El tema del *Walhalla* y'l tema del anell també s'assemblan; l'un es una transformació rítmica y armònica del altre, indicant que tant la fortalesa ó palau diví com l'anell, foren construïts pera lograr més esplendor y poderiu, establintse entre ells el següent paralelo:

Wotan, el deu suprém, va ferse construir el Walhalla pera'l major esplendor y desitjos de poder y grandesa de sa rassa.

Alberich, va forjar l'anell pera, en sa ambició, pòguer conquerir el poder sens limits y'l domini del món que ab sa possessió li pertanyia.

Respecte al enllassament dels temas un ab altre, també té sa rahó d'ésser, y's troba sempre qu'es necessari recordar ó anunciar alguns fets, ja sigan passats, presents ó futurs, ó conseqüències dramàtiques l'un del altre.

Forjém nosaltres mateixos, sense recórrer al anàlisis, algú detall al que aplicarem els temas.

(1) L'or il·luminava y alegrava las profunditats de las ayguas. (2) «Alberich» maleheix y renuncia pera sempre més l'amor. Aquesta maledicció li dona lo pòguer arrencar l'or d'ahont era. (3) Roba l'or y corra á forjarse l'anell màgich (4) que ha de donarli el poder sens limits y'l regnat del món (5).

Reduhim el sentit musical á sons musicals, y alli ahont hem posat els números posemhi els temas propis, y tindrem:

(1) Tema del or en son estat primitiu.—(2) Tema de la maledicció y renuncia del amor.—(3) Tema del or robat.—(4) Tema del anell.—(5) Tema ó Crit de dominació d'«Alberich».

Ara, per introduhirnos més en l'esperit de la música wagneriana analisém alguna pàgina de la partitura del *Crepúscol del Deus*.

ESCENA 1.ª DEL PRIMER ACTE.

«Hagen» convens á «Gounther» de que pera sa major gloria hauria de pèndrer muller, y li diu:

HAGEN.—(1) *Jo'n conech una, qu'es única en l'univers; (2) unas rocas li serveixen d'abrich; las flamas (3) mugeixen á son entorn; qui passí á través de las flamas, será l'amo de Brunhilda.*

GOUNTHER.—*¿Podré jo (1 y 4) véncer el perill? (4 y 5) y (6).*

Seguint el sistema anterior, sustituhirém els números pe'ls temas que en la partitura figuran.

(1) Tema de la *Walkyria*. (2) Tema encanta

ment del *foch*. (3) *Cant del aucell* (en el segón acte del *Siegfried*). (4) Tema ensopiment de *Brunhilda*, que's converteix (5) ab el tema *cavalleresch dels Guibighs* que queda trencat y sens acabar, y després d'una petita pausa, en els baixos apareix el fragment fonamental del Tema d'*Hagen* que'ns explica qu'ell es qui ha ficat la idea de conquerir á «Brunhilda» en el cap de «Gounther», y que aquest no podria portar á efecte sas actuals ilusions si no tingué á son favor á «Hagen», que domina sinistrament á tots, y que ab sas astucias lograrà que «Gounther» s'uneixi ab «Brunhilda» (6).

La combinació del tema de la *Walkyria* ab el del ensopiment (1 y 4) ve á revelarnos qui es la dona per qui vol travessar las flamas «Gounther» y'l fònders el tema de la *Walkyria* pujant dels graves ab el *cavalleresch dels Guibighs* (5) adoptat en el *Crepúscol* pera representar á «Gounther», serveix pera indicarnos lo que aquest somnia, ó siga sa unió ab la superba dona, però... el tema d'ell queda trencat... y no's resolt... y en els baixos se sent el tema del *dragó*..., ¿per qué? puig pera demostrar que no es «Gounther» qui ha de conquerir á «Brunhilda», y que aixó sols pot lograrho l'home que vencé y doná mort al dragó.

Aném á analizar un'altra cosa, y escullirém l'intermedi musical que hi há entre'l prólech y el primer acte del *Crepúscol*.

En el moment en que «Brunhilda» dona l'últim adeu á «Siegfried» que s'allunya, queda dominant en la orquesta el tema del *desitj de viatjar* de «Siegfried» y en el moment de caurer teló es reemplassat per el de *Siegfried noy*, que's desenrotlla y combina en forma de cànion ab el tema de *Loge (foch)*. Aquesta combinació es l'element musical plástich que'ns fa véurer á «Siegfried» caminant per entremitj de las flamas que envoltan la montanya: després del tema del *foch* se combina ab el del *desitj de viatjar* en els graves, servint d'element musical abstracte pera fernos sapiguer que «Siegfried» se'n va portat per son afany de córrer món; la combinació d'abdós temas acaba resolguentse en un fortísim, entrant de ple en el tema de l'aygua pera fernos sapiguer el camí que segueix «Siegfried» en son viatge, ó sigui navegant pe'l riu; al tema de l'aygua, que domina plenament un rato, segueix el *cant de las fillas del Rhin*, en els aguts y'l tema del or robat en els baixos un curt moment, quedant dominant en la orquesta el *cant*

de las Nixes, que's transforma ab el tema del anell, al que segueixen després el tema de la renúncia, el tema del or robat y el crit de dominació d'Alberich, qu'es converteix ab el tema de Hagen en el precis moment en que s'aixeca'l teló pera l'acte primer.

D'aqueixa manera es com Wagner imprimeix á sa música una escencia ideal y suggestiva: la música d'ell no son notas ni armonias, y fins podém atrevirnos á dir que no es música, es quelcóm que no sabém quin nom donarli per massas que'n tenim per aplicarli, es filosofia pura, es un element imprescindible al ensemps que complementari del drama escénich, es una concepció psicológica portada á una maravillosa grandiositat, es una concepció que no's troba escrita en cap llibre del món, es la música adoptada com á complement ideal y absolut de dos cosas com ella divinas, la persona y la paraula, idealisantlas y enlayrantlas en sa escencia abstracta y esperit dramátich que en ellas sempre van agermanats per lley rigurosa, natural y llògica, sublimitat per l'estil de la del mascle y la

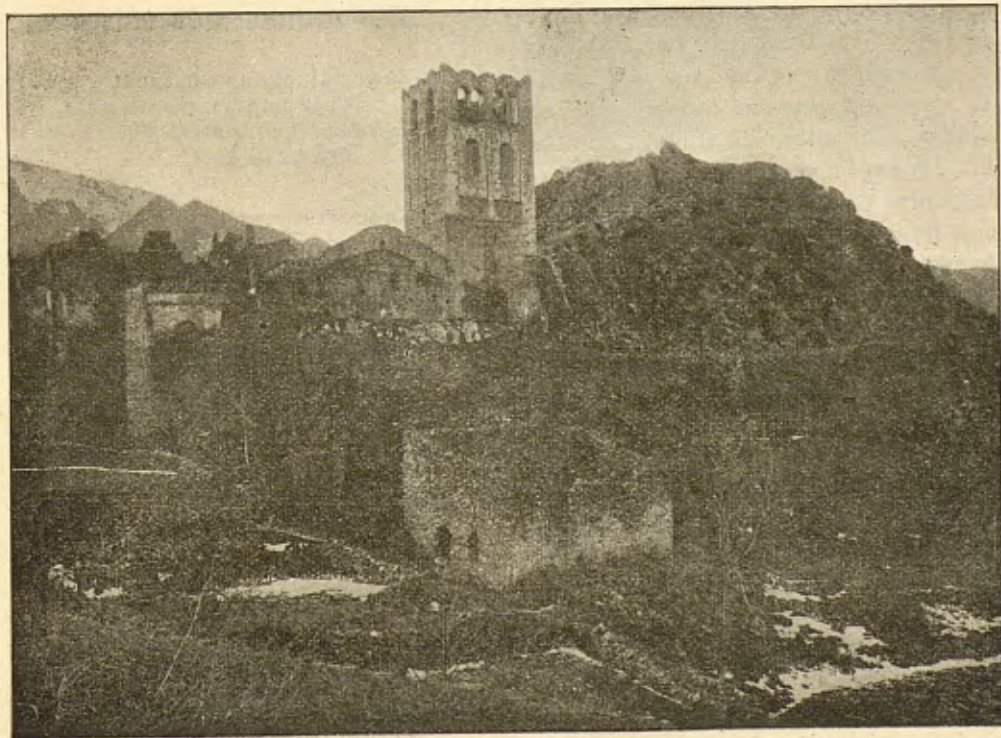
femella que sols y aislats l'un de l'altre no son res absolutament, però units son la expressió més gran de la Mare Naturalesa.

Aixó es, á grans rasgues y en nostre concepte, la música ó Drama musical de Wagner; serveixi al menys nostre modest treball pera portar á aquesta gran part del públich que l'admira y l'escolta sens compéndrel bé, algün petit coneixement ó guia pera conèixer á fondo y pera ficzarshi y poguer escoltar ab gust y afició las partituras wagnerianas, que bastant vist y notori es, que molts que's titulan wagneristas, per la sola fatxada de lluhir un intelectualisme que no posseheixen, no son precisament als qui més agrada y'ls que més coneixen á fondo l'art wagneriá, puig si poguessim penetrar en lo intim de son pensament, hi llegiriam que escoltantlo fins s'hi aburreixen soberanament, cosa aquesta que may confessan perque... *¡vesteix tant ésser wagnerista!!*

JOSEPH BARBERÁ.

(Continuará.)

ENCONTORNS DEL CANIGO

RUINAS DE SANT MARTÍ. — (De fotografia.)

L'aplech del Remey

Aquest aplech, se celebra cada any, el dia tretze d'Octubre, en una masia coneguda per «cal Castanyè», situada'l darrera de la *serra de Nuel*, terme d'Avià, distant de Berga uns cinch quarts d'hora. Se li donà'l nom de *Remey*, si certs son els datos que se m'han donat, degut á que la muller d'un dels amos més antichs de la masia, trobantse, en certa ocasió, malalta de périll, feu la promentensa de que si curava, prop de la mateixa casa senyorial d'aquella masia hi faria construir una capella, haventse portat á cap, restablerta que's trobà per complert la malalta; la capella's batejá ab el nom de *Remey*.

Jo encara no l'havia vist may aytal aplech. Any per any, al arribar el mes d'Octubre ne sentia parlar ab tons sumament bells y poétichs. Y com tot lo que fa flayre de festa ó festeta catalana que reuneixi aquestas dugas cualitats, me té'l cor robat, vaig dirme entre mi:—Enguany no te m'escapas,—y... dit y fet... el dia tretze, qu'era diumenge, ó siga'l dia de la Mare de Deu del Remey, vaig volguer conéixer l'agradivola festa que tant feya parlar á la gent dels encontorns y de la ciutat.

Sorti de Berga, després d'haber dinat, serian tres quarts de dugas de la tarde, dirigintme trico-trico vers a Sant Bartomeu. Devant y darrera meu, s'hi oivrava una continua professó de gent, que s'anava engroixint á mida que un més caminava. Una mica més enllanet de Sant Bartomeu, donava bó véurer com de las encontradas de Berga, Vallldán y Avià, s'anavan atansant cuants feyan via dret al aplech.

¡Quin cuadro més viu de colors se'm presentá á la vista al arribar al lloch de la festa! La campana de la hermita donava la senyal d'anar á comensar el rosari. Als dos minuts, la petita capella engalanada y rodejada de verdor, s'omplena de gom á gom de fervents devots, vejentsen á fora, si bé guardant la mateixa devoció que'ls de dins, una munió més, que'ls fou del tot impossible poderhi cabrehi.

Com de costúm, en aytals festas, el rosari era cantat. Las armoniosas veus qu'acompanyadas de la música, sortian de dintre aquell petit temple, formavan tan bell conjunt, que'm semblá sentir verdaderas notas llensadas per angels, que sols per donar vida y alegrar aquella festa, haguessin baixat del cel!

Acabat tan hermós rosari, ¡quin bellugueig!

¡quin moviment en tota la planuria que comprén aquella masia, y que no es poca! Qui més qui menys, tothóm s'havia endut el seu brenar ó sopar. Las centenars de colladas alli congregadas, s'escamparen sa y enllá assegudas demunt del molsut englevat, bromejant, rihent y anant despatxant las gustosas y abundants viandas.

Poch després, y cuan la música, convenientment colocada, feu sentir sos alegres acorts, ab un tancar y obrir d'ulls l'era de la masia quedá completament atapahida de parellas jovenivolas que no pararen de ballar, fins que fosquejá el dia. Allavors, tornant de nou á ajuntarse las collas, s'encaminavan alegrement á llurs casas, entonant bo y fent cami cansons y més cansons, totas ellas melangiosas y propias de la nostra terra.

Heus aquí l'«Aplech del Remey»: festa purament catalana, de senzillas costums, pacífica y alegroya, que jo, mentres salut y vida tingui, vaig prométer no deixar cap any de disfrutarla.

ANGEL SALABERT.

Berga, Octubre de 1901.

Els amors més estimats.

En el mar infinit de la ciutat
t'has perdut, nina hermosa,
com se pert en la blava immensitat
una petita gota.

No sé si't reveuré, si la passió
que ton recort m'inspira,
podrá més en mon pit que la rahó
que'm diu: oblida... oblida...

Oblida un impossible: l'estimar
ficcions es bogeria;
el cor tan solsament ha d'adorar
las realitats que viuhen!

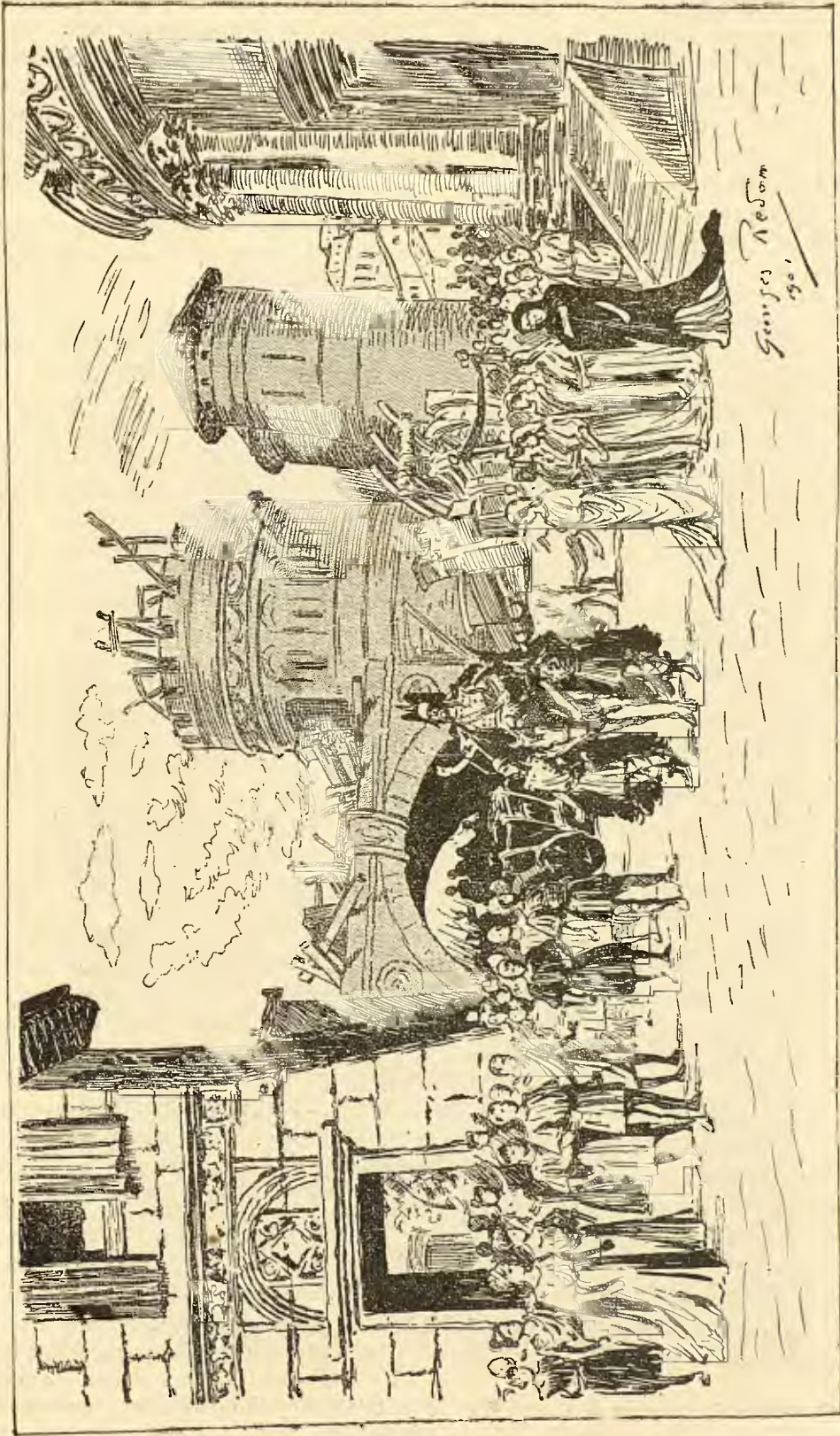
—

No sé si't reveuré sagrat amor
d'un sol moment alegre,
no sé si en la ciutat 'hont tot se mor
per sempre t'has de perdre.

Mes tan se val, mon bé, si t'has perdut
per sempre, no t'oblido:
son tan bells els amors d'un sol minut
que sempre me'ls estimo!

JOAN OLIVA BRIDGMAN.

ELS GRANS ESTRENOS A PARIS

ACTE TERCER DE L'OPERA ELS BARRES, DEL MTR. SAINT-SAENS.

Escena en la que el capitill Marcovir demana com á rescat de Roma á la Vestal Floria (Croquis de Mr. Georges Redon.)

Tradicions de Ripoll y la Vall de Ribas. (1)

(Continuació.)

XIV

ENGORDANS.

Per allà al any 966 els Comtats de Besalú y Cerdanya estaven amenassats d'una pròxima extinció. Dels quatre fills lligitims que havia deixat Miron, Seniofred havia mort tràgicament, Jofre havia sigut mort per la espasa d'Aldalbert y Miró *Bonofilio* sigué després bisbe de Girona.

Quedaba solsament Oliva, per sobrenom *Cabreta*, que pogués perpetuar la dinastia de son immortal avi en dits Comtats; però sa esposa Ermengauda no tenia may cap fill. Un dia aquesta y son marit, plens sos pits de fe y esperansa, acudiren á Santa Maria, de Ripoll, perquè'ls concedis la gracia de tenirne algún y li feren la prometensa de que si'ls ho concedia, en pach li farian donació de la finca d'*Engordans*, que en aquell temps era casi tot lo que avuy es la part que mira al Fraser de la montanya del Catllar.

La Verge escoltà la pregaria dels dos esposos y no trigaren molt temps á que Ermengauda's sentis mare.

Tingueren varis fills, de quins han passat sos noms fins á nostres dias per haver ocupat alts llochets tots ells. Ab aquestos s'hi compta á Oliva, Abat que fou del monastir y que en recordansa de la donació que feren sos pares á Santa Maria de la hisenda d'*Engordans*, feu edificar á la punta de la montanya una hermita dedicada á dita Verge. Dita hermita fou alsada sobre las runas d'un castlania ó castell que havia pertenescut al de *Cabreta*. D'aquí la etimologia de la paraula Catllar.

XV

LA REEDIFICACIÓ DEL MONASTIR.

El dia de la Candelera del any 1429 hi hagué un terrible terratrémol que á més de Ripoll, se feu sentir á Olot, Camprodón y altres punts.

Varis foren els edificis de Ripoll que á consecuencia d'ell s'ensorraren ó en reberen efectes; entre ells s'hi registra'l monastir, de quin s'ensorrà la bóveda principal, part del claustre y algunas casas del cenobi.

(1) Vegis els números 67, 71 y 72 de CATALUNYA ARTÍSTICA.

Era allavors Abat en Dalmau de Castellá y'l terratrémol de la *Candelera* li doná ocasió pera demostrar son amor excessiu á la basilica y's preparava á tirar grans plans pera buscar diner y reconstruhirla, cuan, segons conta la tradició, entre las runas d'una de las casas del cenobi s'hi trobá un gran tresor amagat ab el cual hi havia molts florins d'or.

Reculliren aquest diner, ab ell se reedificá lo ensorrat y desaparegué la tristesa que semblant desgracia ocasioná als monjos.

XVI

EL PA DE FROMENT.

Una vegada'l senyor del Castell de Llo (Cerdanya) va anar á fer una visita á Santa Maria, de Ripoll, y allí'ls monjos li donaren á tastar el pa de froment, qu'era'l pa qu'ells menjavan.

Cuan dit senyor de Llo anava de regrés á son castell, trobantse afatigat per la febre en las alturas de Nuria, s'agegué sobre un prat y aixecant el ulls al cel, digué:

—Si pogués tastar d'aquell pa dels monjos del monastir de Santa Maria, me sembla que curaria desseguida.—

Apenas havia acabat de dir aquestas paraulas cuan sos criats vegeren acostarse á una donzella radiant d'hermosura, vestida de blanch y portant un cistell ple de pans. Li varen preguntar ahónt anava y si portava alguna cosa pera vendre, á lo qu'ella contestá que portava pa del monastir de Ripoll per un home que l'havia demanat. S'acostá al senyor de Llo, que encara estava agegut en terra, y li doná á menjar del pa aquell que portava, y ell curá desseguida de la febre que s'havia apoderat de son cos. El senyor de Llo s'aixecá y al anar á preguntar á la donzella cóm se trobava allí y cóm era que portava el pa aquell, aquesta havia desaparegut. Preguntats sos criats, cap n'hi pogué donar rahó, perque cap s'havia adonat de la seva desaparició. Aquesta donzella era la mateixa Verge que acabava de fer un miracle.

XVII

EL LLUERT DE SANT EUDALT.

Contan que totas las personas que's dirigian á Coll de Canas eran agredidas per un fenomenal lluert (llangardaix) que tenia aterrorisat á tothóm de la comarca pe'ls estragos que feya.

Molts sigueren els que probaren de matarlo, però tots cuants ho intentavan eran devorats per dita fera.

Un dia, un fill de Ripoll anomenat Dulcet, home valent que, á sa empresa de conquesta á Mallorca acompanyá á *Jaume el Conqueridor*, invocá al patró de la vila, Sant Eudalt, y en ell duhent la confiança's dirigi al lloch ahont el *lluert* tenia'l cau, y després de no pochs esforços lográ donarli la mort.

L'escorxá, li tregué la pell, d'aquesta'n feu present al Sant, y segons contan, al primer ters

del sigle passat (xix), encara's podia veure en la iglesia ahont se venera dita imatge.

Aixis mateix á Coll de Canas no fa molt que encara s'hi ensenyava, y potser encara s'hi ensenya, un forat que deyan ser el cau del *lluert* famós.

GENERAL GINESTÀ PUNSET.

(*Seguirán.*)

GENT DE CASA, PER MARIÁN FOIX.

- Y donchs, Llorenset, ¿no deyas que volías serne de regidor?
 — Un día ó altre seré, dona; no'm passa la edat...

Bibliografía.

LLIBRES Y PERIÓDICHS REBUTS EN AQUESTA REDACCIÓ.

MONÓLECHS.—Per *Apeles Mestres*.

No sabríam pas quin triar dels dotze que conté el tomo de 116 planas, vistosamente editat. Tots, cada un pe'l seu taranná es ben recomanable, d'aytal manera que si'ls actors del nostre Teatro Catalá, amotllantse á las condicions d'aquets monólechs els agafessin pe'l seu compte, ne podrián fer xamosos passa-temps que, dintre del difícil género, vindrián á resultar exemples d'espontaneitat y literatura festiva, sense que ni'l més petit grop de mal gust fes aturar la rialla franca é ingenua de qui'ls escoltés.

L'Apeles Mestres, l'enamorat de la Naturalesa, l'artista genial de bona mena, ha volgut posar á prova el seu humorisme, y deixant per un moment el lirisme de sas delicadas concepcions, ha fet prosa; ¡quina prosal prosa del dia, sí, prosa popular, pero ja podríam estar contents que'l poble la usés aquesta prosa tan afligranada.

Hi há qui's pensa que pera produhir la rialla d'un públich s'han de dir patotxadas, s'ha de descendir al x'iste groller y descocat, al epígrama verdós ó á la bestiesa planera... ¡Fatal preocupació dels escriptorets impotents!

Apreguin del nostre ilustre Apeles Mestres; no's decuydi ningú de llegir el tomo de sos *Monólechs*, que creguin que hi trobarán substancia, sobretot els nostres actors que tingan ganas de crear tipos de la terra ben apuntats.

LA VERDAD DEL CATALANISMO.—Per *Manel Marinello*.

Ab aquest títul el distingit escriptor seryor Marinello ha publicat un llibre interessant que val la pena d'ésser llegit y forsá meditats els conceptes atnadíssims que s'hi emiteixen, sobretot cuan l'autor tracta en el capítol I del tercer extrém, de la massa obrera y el catalanisme. Veritablement els cultivadors de la gran idea deurían ficarse en aquesta plana del llibre.

No es menys d'alabar en la darrera obra del senyor Marinello, l'imparcialitat digne de lloa ab que comenta en general la marxa progressiva del Catalani.me, fent justas observacions que deurían sospesar sincerament amichs y contraris.

Tant per l'objectiu del autor, al escriurer l'obra, com pe'ls datos interessantíssims qu'enclou, mereix una bona acullida per part de tothóm que's prenga interés en conéixer la vritat del Catalanisme, ara qu'es tant convenient no ignorarne res.

Sentím que la falta d'espay ens privi de reproduhirne algún tros, com voldríam, lo que tal vegada farém en un altre número.

LA COVADONGA CATALANA.—ETIMOLOGÍA DEL NOM MANRESA Y COSTUMS MANRESANAS, per *Frederich Soler Camillo*.

Aquest treball, que fou llorejat en el Certamen literari de la Joventut Católica de Manresa en maig d'enguany, promet ésser interessant á jutjar pe'ls primers plechs rebuts.

Un cop finida l'obra ens ocuparém d'ella ab la extensió qu'és mereixi.

LO SANT ANGEL CUSTODI.—Cant religiós compost pera tenor, ab acompanyament de violí y piano, música de *Bonaventura Bayona* sobre poesia de *Mossén Jacinto Verdaguer*.

Aquesta hermosa composició musical forma part de la escullida de cants religiosos que's publica baix l'epígraf general de «Lira Sacra». Es una delicada armonía dedicada al eminent poeta Mossén Verdaguer.

Se troba de venda, al preu de cinch pessetas l'exemplar, en el magatzém de música d'en Rafel Guardia.

TRATADO DE LA RELOJERÍA ALEGÓRICA *explicativa de la transformació de los signos de los horarios por símbolos y emblemas florales y mitológicos en las esferas y tapas de los relojes.*—Obra dedicada á la consideración y auspicios de S. M. la Reina Regente de España.—Per *Vicens Viñola Lardies*.

Es aquesta un'obra d'entreteniment; no's pot pendre en serio precisament porque en ella's tracta d'una cosa superflua que cap bé ha de reportar á la societat. Aixís com el senyor Viñola ha ideat substituir els números dels horaris dels relotjes per flors, pot venir un altre desferfeynat á dirnos que's poden substituir per figuras d'animallets; y velshiaquí com un burro pot significar la una de la tarde; un mussol las dugas; un llus las tres; un mico las quatre, y aixís succesivament.

De totas man-ras agraphím la deferencia del autor en dedicarnos un exemplar de la seva obra, que, idea apart, está ben escrita.

LES MOSQUES DE SANT NARCÍS.—Cansó XV de la colecció del «Cansoner popular» que ab acceptació creixent se publica en aquesta ciutat.

Va acompanyada d'extensas y curiosas notas respecte á la tradició gironina, y com las anteriorment publicadas se ven al preu de 10 céntims en el dipòsit de la Rambla de las Flors, 11, botiga.

INSTRUCCIONS CONTRA LA GLANOLA (Pesta bubónica), publicadas en llengua catalana per l'Academia d'Hygiene de Catalunya.

Aquestas instruccions son de gran utilitat pe'l públich pera que's preservi de la terrible epidemie en tota época que desgraciadament vingués á delmar la nostra ciutat. Cal tenir en compte el atinats *preceptes* que conté.

EL MISTERIO DEL PASAJE DEL SOL y EL SEÑOR DE LA MONTAÑA.—Per *Ponson du Terrail*.

Son aquets tomos el II y III de la interessant obra *Los ladrones del gran mundo* que ab tanta acceptació va publi cant la casa editorial Maucci d'aquesta ciutat.

L'obra complerta, com ja diguerem, constará de set tomos, al preu d'una pesseta cada un.

MEMORIAS.—Pe'l *comte Lleó Tolstoi*.

La mateixa casa Maucci, incansable en escampar pe'l món literari moltes de las obras cultes que no's coneixen, acaba de editar també las *Memorias* del gran novelista rus. El llibre es forsá interessant; se divideix en tres parts: infantesa, adolescencia y joventut, en quinas fases de la vida l'ilustre mestre li ha abocat son modo de pensar y de sentir, fent l'obra molt agradable.

El tomo, com tots els de la casa Maucci, se ven á una pesseta.

EL PLOR DE L'AUBA.—Per *Felix Cortiella*.

Deixém de banda las consideracions que fa l'autor, respecte de certs estaments socials que fruheixen, pera posar de relleu, en consecuencia, els sofriments dels altres, dignes com tot ser humá d'amor y d'estima; no'ns figuém en la impressió poch agradable que'l senyor Cortiella en sa curta estada en aquella vila rebé de sos moradors y de sos forasters... Aixó es cuestió de gustos y fins d'estat d'ànim; passém per alt la seriosa meditació á que l'engolfá la presencia d'aquells pagesos de la carretera que anavan al

treball tots conformats, aparentment tal vegada, de la seva mena de viurer.

Jutgem l'obra literàriament. Com aplech de notes impressionistes està força bé, las descripcions son justas, els tipos ben observats. La prosa en general es un xich dura, aspra, y sobretot d'un realisme... massa lliure y certas frases de mal gust, que no hi son necessaries, per més que l'autor puga créuer que donen vigorositat als conceptes.

DON JAUME EL CONQUISTADOR.—Monólech en vers original de *Lluís Millá*.

Es el monólech 15 de la col·lecció que aquest autor publica al preu de 10 céntims l'exemplar.

PERIÒDICHS NOUS:

Siglo Cómico.—Número 11 de aquesta revista festiva literaria que veu la llum pública á Cádiz.

Lo Renaixement.—Periòdich catalanista que's publica á Barcelona. Conté escullits treballs d'apreciables joves literats.

La A'hambra.—Revista quinzenaria d'Arts y Lletres.

Desde fá IV anys veu la llum pública á Granada. El número 81 qu'hem rebut conté un sumari escullit é interessant dintre de la part literaria; y en la part artística publica el retrat d'un cavaller pintat per Domenikos Theokopoulos (El Greco).

Butlletí de la Lliga Catalanista de Girona.—Porta-veu de la Comissió organitzadora.

Li retorném ab goig la coral salutació que dona á la premsa germana d'ideals en la causa patriòtica.

Revista literaria de l'Associació de Catòlics.—Número primer d'aquesta Revista bilingüe que ha sortit á Sabadell.

L'Independent des Pyrenées—Orientales.—Diari que's publica á Perpinyá (Fransa).

Gent jove.—Revista mensual de literatura, arts y teatros. Número primer que ha sortit á Tarragona.

Conté un bonich sumari. En son *pròlech* envia un carinyó «Deu vos guard» á la premsa tota, que li retorném. Ab tots hi establím gustosos el cambi.

ARXIVER.

Nostres folletins.

Ab el present número repartim el **plech 12 de 8 planas del poema**

CANIGÓ

una de las obras més genials del gran poeta MOSSÈN JACINTO VERDAGUER, quina primera edició catalana està agotada.

Al oferir al públich la nova edició d'aquest **poema**, joia de las lletres patrias, recordém á

nostres suscriptors antics y als que vingan á serho desde'l número 64 fins á la terminació de l'obra, la promesa que ferem de **regalar** pera la encuadernació del tomo **unas luxosas tapas en pasta y dorat**.

Al final donarém las *Notas* explicativas y el retrat del autor.

***

També repartim ab el número d'avuy, el *plech 12* de la bonica novela-epistolar

L' APOSTOL

original d'en Manel Folch y Torres, premiada en el primer Certamen de CATALUNYA ARTÍSTICA celebrat enguany.

Hem de manifestar á tots nostres suscriptors nous de Barcelona y de fora, quins han demanat serho desde'l número 63, y als que no se'ls ha pogut servir encara las sevas demandas per estar agotats completament els números 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71 y 72, que dintre poch temps se'ls podrà servir, tota vegada que la empresa de CATALUNYA ARTÍSTICA ha resolt reimprimir tots els números agotats fentne una numerosa tirada, no dolguentli gastos.

Al propi temps ens compláu donar la satisfactoria noticia á nostres favoreixedors en general, que'l nostre periòdich desde'l número 73 ha tingut d'augmentar el seu tiratge pera poguer atèndrer al favor del públich, prova irrefutable de que hem entrat en el camí de la prosperitat més falaguera.

Ens ne sentim orgullosos, més que per nosaltres mateixos, per la empenta encoratjadora que representa la marxa progresiva d'un periòdich escrit en nostra llengua, lo que demostra obertament que'l llenguatge catalá es, de dia en dia, més volgut y conreuhat, més digne de respecte y de consideració que deu omplirnos de goig perque totas aqueixas circumstancias diuen molt en favor de nostras reivindicacions.

Sembla que hi há'l projecte de construhir un nou funicular que s'unirá ab el ferrocarril de Sarriá, canviant aquest la forsa de vapor per la eléctrica, y que arribará fins al cim de Vallvidrera

Está vist que la nostra ja grandiosa ciutat ha d'ésser sempre la capitana del avens d'Espanya.

L'altre gía un diari publicava el següent telegrama:

«El duch de Veragua segueix malalt».

«El comte de Romanones está indisposat».

«Don Alfons González s'ha tingut de ficar al llit»...

¡Calculin vostés quin esvarament varem tenir al consi derar que ab mitj Ministeri entacat podíá perillar la salvació d'Espanya!

Es clar que'ns varem esparverar... ¿Qué sería de l'administració castellana sense la salut dels pares de la patria?

En Santos-Dumont, l'inventor del globo dirigible, ha guanyat un premi de cent mil franchs, distribuhintne la meytat entre'ls pobres de París.

Si tots els inventors ho fessin aixís, aviat s'inventaría

també la manera de que minvessin els pobres, que seria l'invent millor de la humanitat.

Se'ns diu que molts aficionats barcelonins a la bona música estan ab tractes ab la orquesta Lamoureux, pera que vinga a donar uns cuants concerts durant la vinenta cuaresma.

En el teatro Real, de Madrit, ha debutat ab l'òpera «La Tosca», el tenor catalá senyor Ventura, qui en unió ab la Tetrizzini, ha sigut ovacionat.

Per ésser catalá el debutant ens en alegrém.

Demá la entitat musical *La Filarmónica*, donará en el teatro de Novedats un concert compost de varias obras pera orquesta, algunas de las quals s'executarán á Barcelona per primera vegada, y d'altras pera cant y orquesta, en quina festa artística hi pendrá part la notable soprano Sra. Pichot de Gay.

Nostre estimat company de Lleyda, *Lo Campanar de Lleyda*, publicá ab motiu de la festivitats dels Morts, un número extraordinari ben recomanable.

En ell hi figuran dibuixos de notables artistes y treballs literaris de distingits escriptors de la terra.

Días passats tingué lloch en el teatro del «Centro Popular Instructiu» de Calella, una funció dramática composta del drama en tres actes *Dabaladas del cor*, que obtingué un desempenyo lluhit per part de tots elsaficionados que l'interpretaren. Seguidament s'estrená una comedieta en un acte original de nostre colaborador el jove Teodor Banús, titulada *L'Empressari*. La nova obreta va conquistarse el favor del públich que rigué els molts acudits de bona mena que hi abundan, essent l'autor cridat á las taulas entre xardorros aplaudiments.

En un colegi electoral: històrich.

PRESIDENT (*A un elector*).—¿Cóm se diu vostè?

ELECTOR.—Joseph Maynou Bartolí.

PRESIDENT (*Dirigitse als interventors pera que busquin el nom á las llistas*).—Maynou Bartolí Joseph.

ELECTOR.—No senyor, protesto.

PRESIDENT.—¿Donchs cóm heu dit que's deya?

ELECTOR.—Joseph Maynou Bartolí.

PRESIDENT.—Ja es aixó, sant cristiá; sinó que á las llistas electorals, els apellidos son avans que'l nóm. Aquí tot va al revés; per'xó ho fem tan malament.

(Qui deya aixó era un president dels ministerials).
Tableau.

CATALUNYA ARTISTICA se ven á París, Boulevard Montmartre, Kiosque núm. 50, de Mme. Schneider.

ENTRETENIMENTS

Nota barcelonina.

XARADA

Al mitj d'un carré estret
tot jugant á fet
s'hi veuhén una colla de criaturas,
passant el *tres-cuart* distret
ab las sevas diabluras.

Tot d'un plegat
un gos desesperat
ve carré amunt, amunt...
Al véurel tots els noys s'han amagat.
Es dir, tots... menos un.

El noy s'esvera
y el gos li va al derrerera;
hu cama li mossega... fa un xisquet...
(no'l gos, el noyet)
y plora: ¡peró de quina manera...!

La gent
que aquells crits sent,
no es *dos-hu*, tot seguit
arma un bullit.
Y el gos va corrent.
(Eran las nou de la nit).

Al arrivar á la *Dos-cinch*-a, el gos
furiós
se tira assobre d'un municipal,
y d'un salt
se li emporta del nas un bon tros.

La bestia encara corra;
el *gura* el nas s'escorra;
el noy crida que crida;
y pe'l carrer la gent va esferehida.
Sembla que'l món s'ensorra.

Una hora mes tart, van
á'n el doctor Ferrán,
y cuan á'n el *total* els fa la prova
declara que aquell gos
no era rabiós,
era... de Terranova.

J. STARAMSA.

*
**

Solució al del número passat

Xarada: *To-ma-que-ra.*

F. Giró, impressor.—Carrer de Valencia, 311, Barcelona.

CATALUNYA ARTISTICA

SETMANARI IL-LUSTRAT de Literatura, Arts y Teatros.

Redacció y Administració: — *Raurich, 20, principal.* — (*Xi ha bussó á la porta.*)

DIRECTOR: J. AYNÉ RABELL. — ADMINISTRADOR: BARTOMEU LLURÓ

12 planas de text degut als millors prosistas, poetas y crítichs regionals. — 4 de novela ilustrada.

8 de folletí literari. — Grabats y dibuixos de notables artistes.

PREUS DE SUSCRIPCIÓ: BARCELONA, trimestre 2 pessetas. — FORA, mitj any 4 pessetas.

EXTRANGER un any 12 franchs. — NÚMERO CORRENT, 15 céntims. — NÚMERO ATRASSAT, 20 céntims.